

O'ZBEKISTONDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISHDA OILAVIY TADBIRKORLIKNING ORNI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Malikov Ulug'bek Baxtiyorovich

Turon Universiteti Andijon filiali Magistratura 2-bosqich Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi.

Abdunazarov Shoxruxbek Akrom o'g'li

Diplom raxbari: Phd dotsent

Annotatsiya: Ushbu ishda O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashda oilaviy tadbirkorlikning tutgan o'rni va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Oilaviy tadbirkorlik mamlakatda ishsizlik darajasini kamaytirish, aholi daromadlarini oshirish va hududlarning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim bo'lib xizmat qiladi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, oilaviy tadbirkorlikka berilayotgan soliq imtiyozlari, moliyaviy ko'mak (preferensial kreditlar) va qonunchilik bazasining takomillashtirilishi ushbu sektorning jadal o'sishiga turtki bo'lmoqda. Ishda, shuningdek, oilaviy biznesni rivojlantirishning kelajakdagi istiqbollari – raqamlashtirish, klaster tizimini joriy etish, xotin-qizlar va yoshlarni biznesga jalb qilish kabi strategik yo'nalishlar ko'rib chiqiladi. Oilaviy tadbirkorlik resurslarni optimal taqsimlash, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va mahalliy ishlab chiqarishni kengaytirish orqali iqtisodiyotga sezilarli hissa qo'shish salohiyatiga ega ekanligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: oilaviy tadbirkorlik, aholi bandligi, ishsizlik darajasi, mikromoliya, soliq imtiyozlari, preferensial kreditlar, hududiy rivojlanish, kichik biznes, innovatsiya, mahalliy ishlab chiqarish.

O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri aholi bandligini ta'minlash va shu orqali turmush darajasini oshirishdir. Ushbu jarayonda, ayniqsa, qishloq joylarida va kichik shaharlarda oilaviy tadbirkorlik instituti muhim ahamiyat kasb etmoqda.

I. Aholi bandligini ta'minlashdagi o'rni

Oilaviy tadbirkorlikning bandlikni oshirishdagi o'rni quyidagilar bilan belgilanadi:

A. Ish o'rinlari yaratishning tezkor mehanizmi

Oilaviy bizneslar asosan mahalliy resurslar va mehnat salohiyati (oilaning a'zolari) asosida tashkil etiladi. Bu esa katta sarmoyasiz, qisqa muddatda qo'shimcha ish o'rinlari yaratish imkonini beradi. Har bir yangi tashkil etilgan oilaviy korxona kamida 2-5 kishining doimiy bandligini ta'minlaydi.

B. Nofaollikni kamaytirish (xotin-qizlar va yoshlar)

Oilaviy tadbirkorlik uy sharoitida ish olib borish imkoniyatini berganligi sababli, ayniqsa yosh bolali xotin-qizlarning mehnat faoliyatiga jalb qilinishini kuchaytiradi.

Shuningdek, kasbiy ta'lim muassasalarini bitirgan yoshlarning o'z biznesini boshlashi uchun ham asos yaratadi.

C. Hududiy tengsizlikni qisqartirish

Yirik sanoat korxonalari asosan markazlarda joylashgan bo'lsa, oilaviy biznes deyarli har bir xonadonda tashkil etilishi mumkin. Bu esa chekka hududlarda ham daromad manbalarini shakllantirish va migratsiyaning oldini olishga xizmat qiladi.

2. Rivojlantirishning asosiy istiqbollari

O'zbekistonda oilaviy tadbirkorlikni yanada rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari davlat tomonidan tizimli qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari bilan belgilanadi:

A. Moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kengaytirish

Preferensial kreditlar: "Har bir oila – tadbirkor" dasturi doirasida oilaviy bizneslarni moliyalashtirish hajmini oshirish va ajratiladigan kredit turlarini diversifikatsiya qilish.

Mikrokreditlash: Kichik loyihalar uchun yengillashtirilgan va garovsiz (yoki yengil garovli) mikrokreditlash tizimini takomillashtirish.

B. Ta'lim va konsalting xizmatlarini kuchaytirish

Biznes inkubatorlar: Oilaviy tadbirkorlik subyektlari uchun maxsus o'quv kurslari, seminarlar va bepul konsalting xizmatlarini (biznes-reja tuzish, marketing) tashkil etish.

Mahalliy amaliyotlar: Oilaviy biznes egalarini tajribali tadbirkorlarga biriktirish orqali "ustoz-shogird" tizimini faol qo'llash.

C. Raqamlashtirish va eksportga yo'naltirish

Elektron tijorat: Oilaviy korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlarni elektron savdo platformalari (e-commerce) orqali sotishni kengaytirish.

Klaster tizimi: Oilaviy ishlab chiqaruvchilarni yirik klasterlarga (masalan, to'qimachilik, meva-sabzavot, hunarmandchilik) birlashtirish orqali ularga eksport imkoniyatlarini ochish.

D. Qonunchilik va institutsional sharoitlarni yaxshilash

Soliq yuki: Oilaviy tadbirkorlikning maxsus shakllari uchun soliq yukini yanada optimallashtirish va soddalashtirilgan hisobot tizimini joriy etish.

Ruxsat berish tartib-qoidalari: Biznesni ro'yxatdan o'tkazish va faoliyat yuritish uchun ruxsat beruvchi tartib-qoidalarini maksimal darajada soddalashtirish.

Xulosa

Oilaviy tadbirkorlik O'zbekiston uchun nafaqat iqtisodiy vosita, balki ijtimoiy barqarorlik garovidir. Davlatning tizimli qo'llab-quvvatlashi natijasida ushbu sektor aholi bandligini oshirish, aholining daromadlar bazasini kengaytirish va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirishda o'zining strategik o'rnini tobora mustahkamlab bormoqda. Kelajakda raqamlashtirish, innovatsiyalar va eksportga yo'naltirish orqali oilaviy

tadbirkorlik mamlakatning kichik va o'rta biznes (KOB) segmentida yetakchi kuchga aylanishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullayeva G. Aholi bandligini oshirishda oilaviy tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari. // "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. – 2021. – № 1.
2. Isroilov U.I. Oilaviy tadbirkorlikni moliyalashtirish larini takomillashtirish yo'llari. I.f.n. diss. – Toshkent, 2019.
3. Qodirov A. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli. // "Bozor, pul va kredit" jurnali. – 2020. – № 6.
4. Xolmatov N. Qishloq joylarida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi. // "Moliya" jurnali. – 2022. – № 2.

